

<https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.67-77>

УДК 327(477:4-672ЄС):355.48“2014/2022”

Андрій Бузаров

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

<https://orcid.org/0009-0009-5085-8340>

СТАНОВЛЕННЯ ФОРМАТІВ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ СПІЛЬНОТИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (ПЕРІОД: ЛЮТИЙ 2014 – ЛЮТИЙ 2022)

У статті проаналізовано процес зближення України зі структурами та країнами євроатлантичного безпекового простору в умовах протидії російській агресії. Контекст російсько-української війни вимагає додаткового вивчення, зокрема простеження динаміки та аналізу всього діапазону процесів взаємодії України з євроатлантичною спільнотою. Прокоментовано також спектр різних понять, використаних у механізмі взаємозв'язку між Україною та країнами євроатлантичної спільноти, зокрема в умовах війни, – на законодавчому, політичному, інформаційному та академічному рівнях. З'ясовано, що станом на 2021 рік спостерігалась еволюційна динаміка розвитку інституту стратегічного партнерства в контексті конкретизації цього поняття у Стратегії національної безпеки 2020 року та Стратегії зовнішньополітичної діяльності 2021 року. В обох документах виокремлено різні групи країн – стратегічних партнерів України, але чітко не визначено, чим ці групи відрізняються. Розгляд цих аспектів дає змогу глибше зрозуміти філософію взаємодії України та євроатлантичної спільноти.

Ключові слова: євроатлантична спільнота, євроатлантична інтеграція, російсько-українська війна, безпековий простір, стратегічне партнерство, оборонність, безпека.

Розпочата РФ війна ще з 2014 р. спонукала керівний клас України до пошуку нового формату стратегічного партнерства та співробітництва з євроатлантичним безпековим простором. Упродовж 2014–2021 рр., як свідчить аналіз законодавчих актів, було створено інституційну та правову базу (зокрема й на рівні Конституції) для поглибленої взаємодії України з євроатлантичною спільнотою. Проте міжнародні події останніх років, динаміка внутрішньополітичних процесів у США, загострення геополітичної ситуації (зокрема на Близькому Сході, Корейському півострові), відмінність зовнішньополітичних позицій країн-союзників України щодо подальшої протидії російській експансії в Європі вимагають негайного розуміння, ідентифікації та розв’язання проблеми української безпекової моделі в сучасному євроатлантичному просторі. Більш глибокий аналіз історії і процесів взаємодії України з євроатлантичною спільнотою в контексті російсько-української війни, а також вивчення питання глобальної трансформації сприятимуть об’єктивному розумінню поточного стану речей щодо створення оптимальної безпекової моделі геополітичної інтеграції України.

Метою статті є аналіз форматів і понять, які позначають ті чи інші процеси стратегічної взаємодії України з євроатлантичною спільнотою в контексті російсько-української війни (часові межі: 2014–2022 рр.).

Поставлена мета передбачає реалізацію таких завдань:

- 1) провести аналіз форматів взаємодії України з євроатлантичною спільнотою в умовах протидії російській агресії;
- 2) проаналізувати законодавчий досвід щодо визначення конкретних форматів взаємодії на певних історичних етапах;
- 3) охарактеризувати стратегічне партнерство як особливий формат взаємодії України з країнами євроатлантичного простору.

Аналіз останніх досліджень. Грунтовні дослідження інтеграції України до євроатлантичного простору, зокрема аналіз стану НАТО після розпаду біполярної міжнародної системи світового порядку, провела низка авторитетних науковців: В. Горбулін, О. Белов, О. Литвиненко¹, Б. Губський², М. Кордон³, А. Кудряченко⁴, І. Тодоров⁵, С. Федуняк⁶. Російсько-українську війну в контексті міжнародних відносин докладно проаналізовано в працях Г. Перепелиці⁷, М. Ожевана⁸, А. Березовенко⁹, С. Віднянського¹⁰, П. Гай-Нижника¹¹, М. Дорошка¹², І. Рушенка¹³, Л. Якубової¹⁴,

¹ Володимир Горбулін, Олександр Белов, Олександр Литвиненко, *Національна безпека: порядок денний для України* (Київ: Стилос, 2009).

² Богдан Губський, *Євроатлантична інтеграція України* (Київ: Логос, 2003).

³ Микола Кордон, *НАТО: історія та сьогодення* (Житомир: Полісся, 2008).

⁴ Андрій Кудряченко, *Україна і НАТО*, Адміністрація Президента України (Київ, 1997).

⁵ Ігор Тодоров, *Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти* (Донецьк: ДонНУ, 2006).

⁶ Сергій Федуняк, *Європейські виміри безпеки на пострадянському просторі. Формування інтегрованої безпеки Заходу і Нових незалежних держав* (Чернівці: Рута, 2005).

⁷ Григорій Перепелиця, *Україна – Росія: війна в умовах співіснування* (Київ: Стилос, 2015).

⁸ Микола Ожеван, *Неоімперська «доктрина Путіна» та «українська криза» в оцінках західних експертів. Регіональні стратегії США і Європи: зовнішньополітичний і безпековий вимір* (Київ: Центр вільної преси, 2016), 489–506.

⁹ Антоніна Березовенко, «Російсько-українська війна в українському політичному дискурсі», *Політичні дослідження* 2 (2021): 97–110, <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-2-5>.

¹⁰ Степан Віднянський, «Україна – Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр.», *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки* 31 (2022): 10–37, <https://doi.org/10.15407/mzu2022.31.010>.

¹¹ Павло Гай-Нижник, «Російсько-українська війна – війна за життя (2014–2022 рр.): періодизація», *Українознавство* 1 (2022): 51–76, [https://doi.org/10.30840/2413-7065.1\(82\).2022.255750](https://doi.org/10.30840/2413-7065.1(82).2022.255750).

¹² Микола Дорошко, *Неоголошені війни Росії проти України у XX – на початку XXI ст.: Причини і наслідки* (Київ: Ніка-Центр, 2018).

¹³ Ігор Рушенко, *Війна цивілізацій: анатомія російсько-українського конфлікту* (Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2020).

¹⁴ Лариса Якубова, *Євразійський розлам. Україна в добу гібридних викликів* (Київ: Кліо, 2020).

О. Рафальського¹⁵, О. Майбороди¹⁶. Згадані науковці вивчали окреслену проблематику з огляду на процеси геополітичних трансформацій та розширення євроатлантичних інтеграційних процесів.

Методологія дослідження базується на використанні порівняльно-історичного методу, аналізу документів, гіпотетико-дедуктивного та індуктивного методів.

Після Помаранчевої революції 2004–2005 рр. було проголошено курс на європейську і євроатлантичну інтеграцію, що загалом означало порушення «багатовекторної рівноваги»; зовнішня політика зосереджувалася на питаннях досягнення згоди НАТО та ЄС щодо вступу України до цих організацій, «але доктрина євроінтеграції не мала на той час відповідного внутрішньополітичного та економічного підґрунтя і наштовхувалася на шалений опір як з боку внутрішньої опозиції, так і з боку Російської Федерації, яка вже тоді почала плекати плани щодо повернення України в інтеграційну геополітичну модель під своїм домінуванням»¹⁷.

Події 2013–2014 рр. стали поворотним моментом у цивілізаційній та зовнішньополітичній орієнтації Української держави. Акт агресії РФ проти України 2014 р., гібридні засоби суспільно-політичної дестабілізації України та розв'язана росіянами тривала війна внесли стратегічні корективи у формат геополітичної інтеграції України, зокрема й щодо вектора зовнішньополітичного розвитку.

Цьому передував період дискусій і політичних декларацій:

«Теоретичні підходи до розуміння національних інтересів України верифікувалися у тривалій, практично співмірній з усім періодом незалежності країни, дискусії про стратегічний вибір країни. Політична наука у цих дискусіях відігравала роль, залежну від політичних процесів. Незважаючи на політичні декларації, які в різний період і різними групами правлячих еліт висловлювалися на користь перспективи інтеграції України в європейську спільноту, реальні процеси зближення як інституційно, так і ціннісно з європейськими структурами завжди були проблемними»¹⁸.

Такий зовнішньополітичний шлях «не дозволяв Україні пришвидшити зближення з європейськими та євроатлантичними структурами та лишив її у сірій трансрегіональній безпековій зоні, що й стало підґрунтям до початку агресії з боку Російської Федерації»¹⁹.

Початок війни РФ проти України у 2014 р. спонукав до пошуку форматів стратегічного партнерства та співробітництва з євроатлантичним співтовариством, тож «принципово новим аспектом для ведення сучасної гібридної війни виявилася роль міжнародної спільноти. Спільна позиція щодо засудження дій агресора з боку НАТО, ЄС, стратегічних партнерів України, система санкцій проти РФ стали важливим чинником протидії та стримування агресора»²⁰.

Борис Парахонський та Галина Яворська, зокрема, зазначають в аналітичній доповіді:

«Водночас російська агресія унаочнила, що попри широку й розгорнуту систему входження до архітектури міжнародної безпеки, Україна, яка не є членом Північноатлантичного альянсу і Європейського Союзу – організацій, що надають своїм країнам-членам гарантії колективної оборони у разі зовнішнього нападу, – опинилася перед обличчям воєнної агресії

¹⁵ Олег Рафальський, Ярослав Калакура, Олег Калакура, Михайло Юрій, *Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність* (Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022).

¹⁶ Олег Рафальський, Олександр Майборода, *Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни* (Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023).

¹⁷ Борис Парахонський, Галина Яворська, *Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища: аналіт. доп.* (Київ: НІСД, 2015).

¹⁸ *Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка*, НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса, відп. ред. і упоряд. Марія Кармазіна (Київ: Парламентське вид-во, 2016).

¹⁹ Олег Кондратенко, «Криза східного вектора зовнішньої політики України», *Політичні дослідження* 1 (3) (2022): 138–63, <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2022-1-7>.

²⁰ Володимир Горбулін, ред., *Світова гібридна війна: український фронт* (Київ: НІСД, 2017), 12.

у безпековому вакуумі, поза надійними гарантіями безпеки. Міжнародно-правові безпекові гарантії, зафіксовані в низці міжнародних угод, було зруйновано Росією, натомість зобов'язань щодо колективного захисту територіальної цілісності й суверенітету України міжнародні організації перед нашою країною не мають»²¹.

Повномасштабне вторгнення РФ у лютому 2022 р. та консолідація демократичного світу навколо України детермінували нові горизонти повноцінної інтеграції України до євроатлантичного безпекового простору. На думку Олега Рафальського, по-перше, «інтеграція до потужних наднаціональних блоків гарантує безпеку від збройної агресії», а по-друге, «політико-правова інтеграція до ліберально-демократичної спільноти значно ускладнює еволюцію національного політичного режиму в авторитарному напрямку, таким чином захищаючи реальний народний суверенітет від владної еліти»²².

З огляду на вказані події проаналізуємо історію, формати та трансформації взаємодії України з євроатлантичною спільнотою в контексті протидії російській агресії.

Конституційне та законодавче закріплення процесів взаємодії України з євроатлантичною спільнотою. Як зазначено вище, в Україні багато років йшла гостра політична та академічна дискусія щодо стратегічного зовнішньополітичного курсу. Проте на початку 2019 р. преамбулу Конституції України було доповнено таким важливим геополітичним сенсом: «...підключившись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України...»²³.

Згідно з ухваленим у лютому 2019 р. Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)», пункт 5 частини першої статті 85 Конституції України викладено в такій редакції: «визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору»²⁴. Статтю 102 доповнено частиною третьою такого змісту: «Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору»²⁵. А статтю 116 доповнено пунктом 1-1 такого змісту: «забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору»²⁶.

Тобто інтеграція України в європейський та євроатлантичний простір стала офіційно задекларованою національною метою держави.

У Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»²⁷ викладено принципи входу в євроатлантичний простір, відображені в Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору²⁸. У статті 11 цього Закону наголошено, що поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору має на меті набуття членства в цій організації, а інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір має на меті набуття членства в Європейському Союзі. Варто зазначити, що після подій

²¹ Парахонський, Яворська, *Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища: аналіт. доп.*, 55.

²² Олег Рафальський, *Українська держава. Витоки. Історична еволюція. Сучасність* (Київ: АДЕФ-Україна, 2024), 412.

²³ Конституція України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

²⁴ Верховна Рада України, *Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)*, Закон України 2680-VIII, ухвалено 7 лютого 2019, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>.

²⁵ Там само.

²⁶ Там само.

²⁷ Верховна Рада України, *Про засади внутрішньої і зовнішньої політики*, Закон України 2411-VI, ухвалено 1 липня 2010, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.

²⁸ *Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору*, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text.

2014–2015 рр. в Україні було створено Інституційну архітектуру у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції. Відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» (ч. 1 ст. 21), було створено Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції²⁹.

30 липня 2021 р. Рада національної безпеки і оборони України схвалила Стратегію зовнішньополітичної діяльності України. 26 серпня її було введено в дію спеціальним указом Президента України³⁰. Відповідно до схваленої стратегії, набуття повноправного членства України в НАТО є стратегічним курсом держави. Також зазначено:

«На шляху євроатлантичної інтеграції та набуття повноправного членства в НАТО першочерговими цілями зовнішньополітичної діяльності є:

досягнення відповідності критеріям членства в НАТО через цілеспрямоване та планомірне впровадження широкого спектру внутрішньодержавних реформ у рамках виконання річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО...»³¹.

Варто погодитися з експертами в галузі міжнародної безпеки, що станом на 2021 рік

«...Україна вперше отримала цілісний і комплексний план дій на світовій арені. Але, очевидно, що Стратегія виникла не на пустому місці – зокрема, варто згадати про Постанову Верховної Ради “Про основні напрями зовнішньої політики України” від 2 липня 1993 р., про ряд інших концептуальних документів з питань зовнішньої політики – Закон “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” (2010 р.); зміни в Конституції (2019 р.), що зафіксували курс України до ЄС і НАТО. Деякі з них – це вже історія, а згаданий Закон є чинним, але, на жаль, безнадійно застарілим.

Отже, нову Стратегію можна розглядати і як певну кодифікацію масиву нормативно-правових актів у сфері зовнішньої політики, і як розробку нових підходів і інструментарію з огляду на сучасні геополітичні реалії»³².

Тобто, з огляду на офіційні документи, стає очевидним той факт, що після 2014 р. було створено інституційну та правову базу для поглибленої синхронної інтеграції України до ЄС та НАТО. Цю стратегічну зовнішньополітичну мету було закріплено в Основному Законі України. Фактично дві окремі ідеї (напрями) зовнішньополітичної інтеграції – до ЄС (політико-економічний) та НАТО (безпековий) – об'єднано в одну стратегічну мету – інтеграцію до євроатлантичної спільноти, де «НАТО залишиться основним контрибутором безпеки на євроатлантичному просторі попри тенденції до посилення стратегічної автономності ЄС у сфері безпеки і оборони»³³.

Стратегічне партнерство як одна з форм взаємодії з євроатлантичною спільнотою. З проголошенням незалежності України інститут стратегічного партнерства не мав чіткого інституційного або законодавчого визначення. Відповідно до зовнішньополітичної практики та політичної доцільності, стратегічне партнерство проголошувалося в офіційних документах або заявах політичного характеру.

На початку 2000-х років, згідно з аналітичною доповіддю Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, в результаті реалізації багатовекторної політики на світовій арені Україна мала близько 20 «стратегічних» (особливих, ключових)

²⁹ Кабінет Міністрів України, *Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції*, Постанова 759, 4 жовтня 2017, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF#Text>.

³⁰ Президент України, *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»*, Указ 448/2021, 26 серпня 2021, <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>.

³¹ Там само.

³² Михайло Пашков, «Зовнішньополітична стратегія України: орієнтири і реалії», *Разумков центр*, 15 вересня 2021, <https://razumkov.org.ua/statti/zovnishnopolitychna-strategiia-ukrainy-orientyry-i-realii>.

³³ Президент України, *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»*, Указ 448/2021, 26 серпня 2021.

партнерів. З деякими країнами (США, Польща, Узбекистан, Болгарія, Азербайджан, Канада, Росія, Грузія) відносини стратегічного партнерства оголошувалися у спільних заявах, деклараціях, договорах. Наприклад, 21 травня 1997 р. в Спільній заяві президентів України і Польщі «До порозуміння і єднання» зазначено, що Україна та Польща є стратегічними партнерами. 5 червня 2000 р. в Спільній заяві президентів України і США було підтверджено зобов'язання «розвивати та поглиблювати стратегічне партнерство між Україною та Сполученими Штатами у ХХІ столітті»³⁴.

В інших випадках керівництво України декларувало стратегічні партнерські відносини в односторонньому порядку – Китай, Аргентина, Ізраїль, Німеччина, Фінляндія. На це звертають увагу експерти:

«Слід додати, що в “Основних напрямках зовнішньої політики України” (1993 р.) стратегічними партнерами визначалися й всі прикордонні країни – тобто до цієї групи стратегічних партнерів додавався ще ряд держав. Така декларативна практика навряд чи сприяла встановленню справжніх стратегічних відносин і свідчила скоріше про “розфокусованість” зовнішньополітичного курсу»³⁵.

Події 2014–2015 рр. істотно сфокусували зовнішньополітичний вектор Української держави. Як уже зазначено вище, Верховна Рада України 7 лютого 2019 р. ухвалила Закон «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в Організації Північноатлантичного договору)».

Відповідно до Стратегії національної безпеки України 2015 року,

«на глобальному рівні Україна розглядає поглиблення стратегічного партнерства зі Сполученими Штатами Америки як гарантом міжнародної безпеки на євроатлантичному просторі на основі Хартії Україна – США про стратегічне партнерство від 19 грудня 2008 року як головний зовнішньополітичний пріоритет. Україна прагнучим до стратегічного розвитку взаємодії на засадах партнерських відносин з іншими державами – ключовими центрами впливу, зокрема КНР»³⁶.

Можна вважати, що фактично у вказаному документі визначено два ключових стратегічних партнери України – США та КНР. Однак інтерпретація в ньому стратегічного партнерства різна.

Стратегія національної безпеки України 2020 року вже визначила дві групи стратегічно важливих для України держав. У статті 35 Стратегії зроблено акцент на:

«всебічному співробітництві зі Сполученими Штатами Америки, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Канадою, Федеративною Республікою Німеччина, Французькою Республікою, яка має для України пріоритетний стратегічний характер та спрямовується на зміцнення гарантій незалежності й суверенітету, сприяння демократичному поступу та розвитку України»³⁷.

³⁴ Стратегічні партнери України: декларації і реалії, *Національна безпека і оборона* 12 (2000): 3–5, https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD12_2000_ukr.pdf.

³⁵ *Україна: 30 років на європейському шляху*, Центр Разумкова (Київ: Заповіт, 2021), 283–4, <https://razumkov.org.ua/uploads/2021-nezalezhnist-30.pdf>.

³⁶ Президент України, *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»*, Указ 287/2015, 26 травня 2015, <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>.

³⁷ Президент України, *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»*, Указ 392/2020, 14 вересня 2020, <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

Однак у статті 36 зазначено: «з метою захисту власних національних інтересів та зміцнення регіональної безпеки, Україна розвиватиме стратегічне партнерство з Азербайджанською Республікою, Грузією, Литовською Республікою, Республікою Польща, Турецькою Республікою»³⁸.

Крім того, Стратегія зовнішньополітичної діяльності України³⁹ 2021 року визначила вже п'ять критеріїв для ідентифікації стратегічних відносин. У Стратегії визначено 13 держав: США, Велика Британія, Канада, Франція, Німеччина, Азербайджан, Грузія, Литва, Польща, Туреччина, КНР, Бразилія та Японія.

Докладно проаналізувавши динаміку розвитку інституту стратегічного партнерства станом на 2021 рік, експерти зазначили:

«На сьогодні ми можемо орієнтуватися на два поточні документи, які визначають засади зовнішньої політики України і чітко виокремлюють ті країни, які характеризуються як стратегічні партнери України, – **Стратегія національної безпеки 2020 року та Стратегія зовнішньополітичної діяльності 2021 року**. Обидва документи розмежовують країни на групи, використовуючи щодо них декілька різних термінів. При цьому жодна з двох стратегій не визначає, а в чому ж полягає відмінність між цими групами. До того ж, деякі країни у цих двох стратегіях потрапили у різні групи»⁴⁰.

Висновки. Отже, до 2014 р. намагання українських політичних еліт балансувати між різними геополітичними полюсами та цивілізаційними напрямками зумовлювало інституційну невизначеність щодо зовнішньополітичного курсу країни. Незважаючи на те що після Помаранчевої революції 2004–2005 рр. було проголошено курс на євроатлантичну інтеграцію, зусилля зовнішньої політики було зосереджено переважно на досягненні згоди НАТО та ЄС на вступ України до цих організацій. Попри багаторічну співпрацю України та суб'єктів євроатлантичної спільноти в галузях оборони та безпеки на момент активізації у 2014 р. російської агресії проти України, країни і структури вказаної спільноти не мали зобов'язань щодо колективного захисту територіальної цілісності й суверенітету України.

Україна впродовж 2014–2022 рр. поступово закріпила євроатлантичну інтеграцію як напрямок зовнішньополітичного вектора на рівні законодавчих актів, зокрема в Конституції України. Керівництво держави в цей період забезпечило фактичну та юридичну доктринальну фіксацію інтеграції до євроатлантичної спільноти як стратегічну мету зовнішньої політики України. Цей процес мав значну національну та політичну підтримку всередині країни.

Особливою формою налагодження відносин з країнами євроатлантичного простору стало стратегічне партнерство. Однак варто зазначити, що після здобуття Україною незалежності, з урахуванням часових меж – до подій 2014–2015 рр., – інститут стратегічного партнерства не мав чіткого геополітичного визначення та доволі істотно залежав від політичної кон'юнктури і доцільності встановлення поглибленого співробітництва з будь-якою іншою країною. Після початку розгортання агресії РФ проти України у 2014 р. було ухвалено декілька законів, які систематизували вже наявні відносини зі «стратегічними партнерами» та задекларували бажання Української держави поглиблювати співпрацю на міжнародній арені. У цих законах було передбачено можливість розвитку «стратегічних відносин» із країнами різних геополітичних полюсів, наприклад із США та КНР.

Подальшого дослідження потребують еволюція та процес формування політичних позицій керівництва країн євроатлантичної спільноти, зокрема НАТО як головної безпекової організації та США – світового драйвера підтримки України, які потужно надають допомогу Україні після повномасштабного вторгнення РФ.

³⁸ Президент України, *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»*.

³⁹ Президент України, *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»*, Указ 448/2021, 26 серпня 2021.

⁴⁰ Ганна Шелест, *Стратегічне партнерство без стратегії* (Рада зовнішньої політики «Українська призма», 2021), https://prismua.org/strategic_partners/

Список використаної літератури

- Березовенко, Антоніна. «Російсько-українська війна в українському політичному дискурсі». *Політичні дослідження* 2 (2021): 97–110. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-2-5>.
- Верховна Рада України. *Про Основні напрями зовнішньої політики України*. Постанова 3360-XII. Ухвалено 2 липня 1993. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>.
- Верховна Рада України. *Про засади внутрішньої і зовнішньої політики*. Закон України 2411-VI. Ухвалено 1 липня 2010. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.
- Віднянський, Степан. «Україна – Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр.». *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки* 31 (2022): 10–37. <https://doi.org/10.15407/mzu2022.31.010>.
- Гай-Нижник, Павло. «Російсько-українська війна – війна за життя (2014–2022 рр.): періодизація». *Українознавство* 1 (2022): 51–76. [https://doi.org/10.30840/2413-7065.1\(82\).2022.255750](https://doi.org/10.30840/2413-7065.1(82).2022.255750).
- Горбулін, Володимир, Олександр Белов, Олександр Литвиненко. *Національна безпека: порядок денний для України*. Київ: Стилос, 2009.
- Горбулін, Володимир, ред. *Світова гібридна війна: український фронт*. Київ: НІСД, 2017.
- Губський, Богдан. *Євроатлантична інтеграція України*. Київ: Логос, 2003.
- Дорошко, Микола. *Неоголошені війни Росії проти України у XX – на початку XXI ст.: Причини і наслідки*. Київ: Ніка-Центр, 2018.
- Кабінет Міністрів України. *Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції*. Постанова 759. 4 жовтня 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF#Text>.
- Кондратенко, Олег. «Криза східного вектора зовнішньої політики України». *Політичні дослідження* 1 (3) (2022): 138–63. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2022-1-7>.
- Конституція України. Прийнята 28 червня 1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
- Кордон, Микола. *НАТО: історія та сьогодення*. Житомир: Полісся, 2008.
- Кудряченко, Андрій. *Україна і НАТО*. Адміністрація Президента України. Київ, 1997.
- Ожеван, Микола. *Неоімперська «доктрина Путіна» та «українська криза» в оцінках західних експертів. Регіональні стратегії США і Європи: зовнішньополітичний і безпековий вимір*. Київ: Центр вільної преси, 2016.
- Парахонський, Борис, Галина Яворська. *Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпечного середовища: аналіт. доп.* Київ: НІСД, 2015.
- Пашков, Михайло. «Зовнішньополітична стратегія України: орієнтири і реалії». *Разумков центр*, 15 вересня 2021. <https://razumkov.org.ua/statti/zovnishnopolitychna-strategiia-ukrainy-orientyry-i-realii>.
- Перепелиця, Григорій. *Україна – Росія: війна в умовах співіснування*. Київ: Стилос, 2015.
- Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка*, НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса, відп. ред. і упоряд. Марія Кармазіна. Київ: Парламентське вид-во, 2016.
- Президент України. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»*. Указ 287/2015. 26 травня 2015. <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>.
- Президент України. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»*. Указ 392/2020. 14 вересня 2020. <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
- Президент України. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»*. Указ 448/2021. 26 серпня 2021. <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>.
- Рафальський, Олег. *Українська держава. Витоки. Історична еволюція. Сучасність*. Київ: АДЕФ-Україна, 2024.
- Рафальський, Олег, Олександр Майборода. *Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни*. Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023.
- Рафальський, Олег, Ярослав Калакура, Олег Калакура та Михайло Юрій. *Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність*. Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022.

- Рущенко, Ігор. *Війна цивілізацій: анатомія російсько-українського конфлікту*. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2020.
- Стратегічні партнери України: декларації і реалії. *Національна безпека і оборона* 12 (2000): 3–5. https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD12_2000_ukr.pdf.
- Тодоров, Ігор. *Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти*. Донецьк: ДонНУ, 2006.
- Україна: 30 років на європейському шляху*. Центр Разумкова. Київ: Заповіт, 2021. <https://razumkov.org.ua/uploads/2021-nezalezhnist-30.pdf>.
- Федуняк, Сергій. *Європейські виміри безпеки на пострадянському просторі. Формування інтегрованої безпеки Заходу і Нових незалежних держав*. Чернівці: Рута, 2005.
- Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text.
- Шелест, Ганна. *Стратегічне партнерство без стратегії*. Рада зовнішньої політики «Українська призма», 2021. https://prismua.org/strategic_partners/
- Якубова, Лариса. *Євразійський розлам. Україна в добу гібридних викликів*. Київ: Кліо, 2020.

Bibliography

- Berezovenko, Antonina. "The Russian-Ukrainian War in the Ukrainian Political Discourse." *Political Studies* 2 (2021): 97–110. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-2-5> [in Ukrainian].
- Cabinet of Ministers of Ukraine. *On the Government Office for Coordination of European and Euro-Atlantic Integration*. Resolution 759. October 4, 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Charter on a Distinctive Partnership between Ukraine and the North Atlantic Treaty Organization*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text [in Ukrainian].
- Constitution of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- Doroshko, Mykola. *Russia's Undeclared Wars Against Ukraine in the Twentieth and Early Twenty-First Centuries: Causes and Consequences*. Kyiv: Nika-Center, 2018 [in Ukrainian].
- Fedunyak, Serhiy. *European Dimensions of Security in the Post-Soviet Area. Formation of Integrated Security of the West and the Newly Independent States*. Chernivtsi: Ruta, 2005 [in Ukrainian].
- Gubskiy, Bohdan. *Euro-Atlantic Integration of Ukraine*. Kyiv: Logos, 2003 [in Ukrainian].
- Hai-Nyzhnyk, Pavlo. "The Russian-Ukrainian War – The War for Life (2014–2022): Periodization." *Ukrainian Studies* 1 (2022): 51–76. [https://doi.org/10.30840/2413-7065.1\(82\).2022.255750](https://doi.org/10.30840/2413-7065.1(82).2022.255750) [in Ukrainian].
- Horbulin, Volodymyr, Oleksandr Bielov, and Oleksandr Lytvynenko. *National Security: Agenda for Ukraine*. Kyiv: Stylos, 2009 [in Ukrainian].
- Horbulin, Volodymyr, editor. *World Hybrid War: Ukrainian Front*. Kyiv: NISS, 2017 [in Ukrainian].
- Kondratenko, Oleh. "Crisis of the Eastern Vector of Foreign Policy of Ukraine." *Political Studies* 1 (3) (2022): 138–63. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2022-1-7> [in Ukrainian].
- Kordon, Mykola. *NATO: History and Present*. Zhytomyr: Polissya, 2008 [in Ukrainian].
- Kudriachenko, Andriy. *Ukraine and NATO*. Administration of the President of Ukraine. Kyiv, 1997 [in Ukrainian].
- Ozhevan, Mykola. *Putin's Neo-Imperial Doctrine and the Ukrainian Crisis in the Assessment of Western Experts. Regional Strategies of the United States and Europe: Foreign Policy and Security Dimension*. Kyiv: Free Press Center, 2016 [in Ukrainian].
- Parakhonsky, Borys. *Ukraine's Foreign Policy in the Context of the International Security Environment Crisis: Analytical Report*. Kyiv: NISS, 2015 [in Ukrainian].
- Pashkov, Mykhailo. "Foreign Policy Strategy of Ukraine: Guidelines and Realities." *Razumkov Center*, September 15, 2021. <https://razumkov.org.ua/statyi/zovnishnopolitychna-strategiia-ukrainy-orientyry-i-realii> [in Ukrainian].
- Perepelytsia, Hryhorii. *Ukraine – Russia: War in the Conditions of Co-Existence*. Kyiv: Stylos, 2015 [in Ukrainian].
- Political Science in Ukraine. 1991–2016: in 2 vols. Vol. 1. Political Science: Western Trends of Development and Ukrainian Specificity*, NAS of Ukraine, Kuras Institute of Political and Ethnic Studies. Kyiv: Parliamentary Publishing House, 2016 [in Ukrainian].
- President of Ukraine. *On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of May 6, 2015 "On the National Security Strategy of Ukraine"*. Decree 287/2015. May 26, 2015. <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070> [in Ukrainian].

- President of Ukraine. *On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of July 30, 2021 “On the Strategy of Foreign Policy of Ukraine”*. Decree 448/2021. August 26, 2021. <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> [in Ukrainian].
- President of Ukraine. *On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 “On the National Security Strategy of Ukraine”*. Decree 392/2020. September 14, 2020. <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [in Ukrainian].
- Rafalskyi, Oleh. *Ukrainian State. Origins. Historical evolution. Modernity*. Kyiv: ADEF-Ukraine Publishing House, 2024 [in Ukrainian].
- Rafalskyi, Oleh, Yaroslav Kalakura, Oleh Kalakura, and Yurii Mykhailo. *Civilizational Identity of Ukrainians: History and Modernity*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2022 [in Ukrainian].
- Rafalskyi, Oleh, and Oleksandr Maiboroda. *Adaptive Changes in the Political Field of Ukraine in the Context of War*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2023 [in Ukrainian].
- Ruschenko, Ihor. *The War of Civilizations: Anatomy of the Russian-Ukrainian Conflict*. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House, 2020 [in Ukrainian].
- Shelest, Hanna. *Strategic Partnership without Strategy*. Foreign Policy Council “Ukrainian Prism”, 2021. https://prismua.org/strategic_partners/ [in Ukrainian].
- Strategic Partners of Ukraine: Declarations and Realities. *National Security and Defense* 12 (2000): 3–5. https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD12_2000_ukr.pdf [in Ukrainian].
- Todorov, Ihor. *Ukraine on the Way to the European and Euro-Atlantic Community*. Donetsk: DonNU, 2006 [in Ukrainian].
- Ukraine: 30 years on the European path*. Razumkov Center. Kyiv: Zapovit, 2021. <https://razumkov.org.ua/uploads/2021-nezalezhnist-30.pdf> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. *On the Main Directions of Ukraine’s Foreign Policy*. Resolution 3360-XII. Adopted on July 2, 1993. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. *On the Principles of Domestic and Foreign Policy*. Law of Ukraine 2411-VI. Adopted on July 1, 2010. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> [in Ukrainian].
- Vidniansky, Stepan. “Ukraine – European Union: A New Phase of Relations in the Context of the 2014–2022 Russia – Ukraine War.” *International Relations of Ukraine: Scientific Research and Findings* 31 (2022): 10–37. <https://doi.org/10.15407/mzu2022.31.010> [in Ukrainian].
- Yakubova, Larysa. *Eurasian Rift. Ukraine in the Age of Hybrid Challenges*. Kyiv: Clio, 2020 [in Ukrainian].

Andrii Buzarov

Kuras Institute of Political and Ethnic Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine

ESTABLISHING THE FORMATS OF INTERACTION BETWEEN UKRAINE AND THE EURO-ATLANTIC COMMUNITY IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR (FEBRUARY 2014 – FEBRUARY 2022)

Abstract

The article analyzes the process of Ukraine’s rapprochement with the structures and countries of the Euro-Atlantic security space in the context of countering Russian aggression. The context of the Russian-Ukrainian war requires additional study, particularly tracing the dynamics and analyzing the entire range of processes of Ukraine’s interaction with the Euro-Atlantic community. The author also commented on

the range of concepts used in the mechanism of interconnection between Ukraine and the countries of the Euro-Atlantic community, particularly in times of war at the legislative, political, informational, and academic levels. As of 2021, the evolutionary dynamics of the institution of “strategic partnership” were observed in the context of the specification of this concept, as outlined in the National Security Strategy of 2020 and the Foreign Policy Strategy of 2021. Both acts divide the countries of strategic partnership into groups, but neither of these strategies defines the differences between these groups. Such aspects allow us to deeply trace the philosophy of interaction between Ukraine and the Euro-Atlantic community.

Furthermore, the article explores the challenges and constraints faced by Ukraine, such as the lack of unanimity among NATO member states regarding Ukraine’s potential membership and the broader implications of this for regional security.

By examining the legislative and institutional frameworks of cooperation, the study provides insights into the long-term strategies aimed at enhancing Ukraine’s resilience against external threats. It argues that the strategic partnership format serves as a foundation for fostering deeper integration, while simultaneously reflecting the geopolitical realities of the ongoing conflict. This comprehensive approach allows for a nuanced understanding of the transformative processes in Ukraine’s foreign policy and its integration trajectory within the Euro-Atlantic community.

Keywords: Euro-Atlantic community, Euro-Atlantic integration, Russian-Ukrainian war, security space, strategic partnership, defense, security.

Матеріал надійшов 24 січня 2025 р.

Бузаров Андрій Ігоревич – кандидат філософських наук, докторант Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

Buzarov Andrii – PhD in Philosophy, Postdoctoral Researcher at Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine

ORCID iD: 0009-0009-5085-8340

E-mail: buzarov.andrey@gmail.com

Цитування (Чикаго: виноски і бібліографія):

Бузаров, Андрій. «Становлення форматів взаємодії України та євроатлантичної спільноти в контексті російсько-української війни (період: лютий 2014 – лютий 2022)». *Empirio* 2, № 1 (2025): 67–77. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.67-77>.

Citation (Chicago: Notes and Bibliography):

Buzarov, Andrii. “Establishing the Formats of Interaction between Ukraine and the Euro-Atlantic Community in the Context of the Russian-Ukrainian War (February 2014 – February 2022).” *Empirio* 2, no. 1 (2025): 67–77. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.67-77> [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)